

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑ : Νέα Ελληνικά
ΤΑΞΗ : Α' Ενιαίου Λυκείου
ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ : Χατζητοφαλλή Αντιγόνη
Γιαννούλα Μιχαήλ
Μαρία Κων/τίνου
Μαρία Ιακώβου
Φεδούλα Χρυσοστόμου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ : 14/6/2002

ΧΡΟΝΟΣ : 2,5 ώρες

ΜΕΡΟΣ Α' : ΕΚΘΕΣΗ (Μον. 40)

Να αναπτύξετε ΕΝΑ από τα ακόλουθα τρία θέματα. (έκταση 500 περίπου λέξεις) :

1. " Οι σχέσεις γονέων και παιδιών κατά την περίοδο της εφηβείας χαρακτηρίζονται από μια κατάσταση έντονης αντιπαράθεσης. Η ηλικία, αλλά και οι εποχικές αντιλήψεις έχουν μεγαλώσει το χάσμα των γενεών".
Να αναπτύξετε τη θέση αυτή κάνοντας αναφορά και σε άλλα αίτια που δημιουργούν την πιο πάνω κατάσταση και να εισηγηθείτε τρόπους αντιμετώπισής της.
2. " Στην εποχή μας που οι διακρατικές σχέσεις πυκνώνουν συνεχώς και η διεθνής επικοινωνία είναι τόσο ανεπτυγμένη, η γλωσσομάθεια είναι αναγκαία, για λόγους πρακτικούς αλλά και πνευματικούς – πολιτισμικούς".
Να σχολιάσετε την πιο πάνω θέση κάνοντας αναφορά στους λόγους που επιβάλλουν τη γλωσσομάθεια, αλλά και στους κινδύνους που ελλοχεύουν.
3. α. Να γράψετε μια επιστολή σ' ένα φίλο σας στο εξωτερικό με στόχο να τον πείσετε να επισκεφθεί την Κύπρο για τις καλοκαιρινές του διακοπές.
β. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο τις προϋποθέσεις για ένα γόνιμο και επικοδομητικό διάλογο.

ΜΕΡΟΣ Β': ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ - ΓΛΩΣΣΑ

(Μον. 20)

Να απαντήσετε σε ΟΛΕΣ τις ερωτήσεις.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ότι η γλώσσα δεν είναι απλό εργαλείο, όπως τη θέλουν μερικοί τεχνοκράτες γλωσσολόγοι, επικοινωνιολόγοι και πληροφορικοί, αλλά καθοριστικό συστατικό της προσωπικότητας του ατόμου και της φυσιογνωμίας ενός λαού, δηλ. υπαρκτικό στοιχείο, σήμερα φαίνεται να αποτελεί γενικότερα αποδεκτή θέση. Ο γάλλος Buffon πολύ παλιά και πολύ επιγραμματικά ταύτισε την έννοια του ανθρώπου με την ιδιαιτερότητα της γλωσσικής του έκφρασης. Το ύφος είναι ο ίδιος ο άνθρωπος («Le style, c'est l'homme même»). Πολύ αργότερα ένας φιλόσοφος της γλώσσας, ο πολύς Wittgenstein, στο έργο του «Tractatus logicophilosophicus», διατύπωσε ακόμη πιο καθαρά μιαν αρχή στην οποία συχνότατα παραπέμπουν όλοι όσοι μιλούν για την υφή και την αξία της γλώσσας. Η γλώσσα μου είναι ο κόσμος μου («The limits of my language mean the limits of my world»). Μέσα στη γλώσσα ενός λαού, μέσα στην κάθε λέξη και φράση απεικονίζονται στοιχεία από την ιστορία, τη σκέψη, τη νοοτροπία, την καλλιέργεια και τον πολιτισμό του. Γι' αυτό και η ίδια η διδασκαλία μιας μητρικής (εθνικής) γλώσσας, όταν διδάσκεται σωστά και στο απαιτούμενο βάθος είναι αυτόχρονα διδασκαλία του ύφους και του ήθους ενός λαού, ιστορικός και φρονηματιστικός μαζί παράγων. Ο ιδρυτής της «μοντέρνας», λεγόμενης, γλωσσολογίας, ένας γλωσσολόγος που είχε σ' όλη τη ζωή του θητεύσει στην ιστορικοσυγκριτική γλωσσολογία με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις κλασικές γλώσσες, αναφέρομαι στο Ferdinand de Saussure, ήταν κι ο γλωσσολόγος που όρισε τη γλώσσα ως ταξινομία του κόσμου. Που σημαίνει ότι ο άνθρωπος με τη γλώσσα του ταξινομεί τον κόσμο του, έτσι όπως τον έχει συλλάβει και επεξεργαστεί πρώτα με τη νόησή του. Με τη γλώσσα ο άνθρωπος βάζει τάξη στο χάος της γύρω του πραγματικότητας. Κάθε λαός σύμφωνα με τη νοοτροπία, τις αντιλήψεις, τον πολιτισμό και την ιστορία του, τις αξίες και τα «πιστεύω» του συλλαμβάνει, οργανώνει και εκφράζει γλωσσικά τον κόσμο με διαφορετικό τρόπο. Μια άλλη γλώσσα δεν είναι απλώς άλλες λέξεις για τα ίδια πράγματα, λέμε οι γλωσσολόγοι. Γιατί τότε η μετάφραση λ.χ. από τη μια γλώσσα στην άλλη θα ήταν απλό παιχνίδι. Και βέβαια, αυτό δε συμβαίνει. Κάθε γλώσσα, επανερχόμεστε στον Saussure, είναι άλλη ταξινόμηση του κόσμου. Να γιατί κάθε γλώσσα είναι πρώτα και πάνω απ' όλα εθνική ταυτότητα: η έκφραση της σύγχρονης ύπαρξης και της ιστορικής μαζί διαδρομής, κάθε λαού, δηλ. η ταυτότητα του. Γι' αυτό και η πιο ουσιαστική προσέγγιση ενός πολιτισμού, ενός λαού, μιας κοινωνίας περνάει πάντα μέσα από τη γλώσσα. Τα γλωσσικά σύμβολα αποκαλύπτουν με τον πιο εύλωτο τρόπο τη νοοτροπία, την ιστορία, τη σκέψη και τη στάση ενός λαού απέναντι στον κόσμο.

(Η ταυτότητα της ελληνικής γλώσσας, Γ. Μπαμπινιώτη)

1. Ποια είναι η σημασία της γλώσσας ενός λαού σύμφωνα με την άποψη του συγγραφέα όπως φαίνεται στο πιο πάνω κείμενο.
(Μον. 5)
2. Ποιο ρόλο κατά τη γνώμη σας έχει να διαδραματίσει το σχολείο στη διατήρηση της μητρικής (εθνικής) μας γλώσσας;
(Μον. 5)

ΓΛΩΣΣΑ

Όλες οι λέξεις είναι υπογραμμισμένες στο κείμενο για κατανόηση.

1. Να σχηματίσετε άλλες σύνθετες λέξεις αντικαθιστώντας το α' συνθετικό των πιο κάτω σύνθετων λέξεων (μία για κάθε λέξη). (Μον. 4)

αποτελεί - επιλέγει - επιλέγει
διατύπωσε - επιλέγει
συλλαμβάνει - επιλέγει - επιλέγει - επιλέγει
διαδρομής - επιλέγει - επιλέγει - επιλέγει - επιλέγει

2. Να δώσετε ένα αντίθετο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις. (Μον. 3)

ενδιαφέρον - αδιαφορία
σύγχρονης - παλαιότερης
αποκαλύπτουν - κρύβουν - αποκρύπτουν - αποκρύπτουν

3. Να δώσετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις. (Μον. 3)

απεικονίζονται - απεικονίζονται - απεικονίζονται
αντιλήψεις - επίψεις - επίψεις
προσέγγιση - πρόσβαση - επίστροφή - επίστροφή

ΜΕΡΟΣ Γ': ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ (Μον. 40)

Να απαντήσετε σε ΟΛΕΣ τις ερωτήσεις.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1^ο

Μάνα με τους εννιά σου γιους και με τη μια σου κόρη,
την κόρη τη μονάκριβη την πολυαγαπημένη,
την είχες δώδεκα χρονώ κι ήλιος δε σου την είδε!
Στα σκοτεινά την έλουζε, στ' άφεγγα τη χτενίζει,
στ' άστρι και τον αυγερινό έπλεκε τα μαλλιά της.
5 Προξενητάδες ήρθανε από τη Βαβυλώνα,
να πάρουνε την Αρετή πολύ μακριά στα ξένα.
Οι οχτώ αδερφοί δε θέλουνε κι ο Κωσταντίνος θέλει.
«Μάνα μου, κι ας τη δώσομε την Αρετή στα ξένα,
10 στα ξένα κει που περπατώ, στα ξένα που πηγαίνω,
αν πάμ' εμείς στην ξενιτιά, ξένοι να μην περνούμε.
- Φρόνιμος είσαι, Κωσταντή, μ' άσκημα απιλογήθης.
Κι α μόρτει, γιε μου, θάνατος, κι α μόρτει, γιε μου, αρρώστια,
κι αν τύχει πίκρα γή χαρά, ποιος πάει να μου τη φέρει;
15 - Βάλλω τον ουρανό κριτή και τους αγιούς μαρτύρους,
αν τύχει κι έρτει θάνατος, αν τύχει κι έρτει αρρώστια,
αν τύχει πίκρα γή χαρά, εγώ να σου τη φέρω».

(Του νεκρού αδελφού, δημοτικό)

1. α. Ποιος είναι ο ρόλος του όρκου μέσα στο δημοτικό τραγούδι "Του νεκρού αδελφού";
β. Ποια λαϊκή αντίληψη επικρατεί σχετικά με τον όρκο; Πώς τεκμηριώνεται μέσα από το τραγούδι "Του νεκρού αδελφού";
(Μον. 5)
2. Σε ποιο κύκλο δημοτικών τραγουδιών ανήκει το τραγούδι "Του νεκρού αδελφού";
Να δώσετε τρία βασικά χαρακτηριστικά των ποιημάτων που ανήκουν στον κύκλο αυτό.
(Μον. 5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2^ο

«Η Ρωμιοσύνη εν φυλή συνόκαιρη του κόσμου,
κανένας δεν ευρέθηκεν για να την ηξηλείψει,
κανένας! γιατί ἔχχει την 'πού τα 'ψη ο Θεός μου.
Η Ρωμιοσύνη εννά χαθεί, όντας ο κόσμος λείπει!

180

Σφάξε μας ούλους κι ας γενεί το γαίμαν μας αυλάκιν,
κάμε τον κόσμον μακέλλειόν και τους Ρωμιούς τραούλλια,
αμμά 'ξερε πως ίλαντρον όντας κοπεί καθάκιν,
τριγύρου του πετάσσονται τρακόχια παραπούλλια.
Το νιν, αντάν να τρώ' την γην, τρώει την γην θαρκέται,
μά πάντα κείνον τρώεται και κείνον καταλυέται.
Είσαι πολλά πικράντερος, όμως αν θεννά σφάξεις,
σφάξε τους λας που πολεμούν αλλού αρματωμένοι.
Εμάς με χέρκα όφκaiρα γιατί να μας πειράξεις,
που 'μαστον δίχως άρματα, κι είμαστον νεπαμένοι!»

190

(Η 9^η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου, Βασίλη Μιχαηλίδη)

1. Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε μια από τις δυο παρομοιώσεις που σας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση στο πιο πάνω απόσπασμα.
(Μον. 5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3^ο

Έχχυσεν ο Κυπριανός κι έμεινεν νάκκον ώραν
κι εδκιασ' ί στην νακκουρίν κι αννοίει και λαλεί του:
«Δεν θέλω, Κκιόρογλου, εγώ να φύω 'πού την Χώραν,
γιατί, αν φύω, το κακόν εννά γινεί περίτου.
Θέλω να μείνω, Κκιόρογλου, κι ας πά' να με σκοτώσουν.
Ας με σκοτώσουσιν εμέν κι οι άλλοι να γλιτώσουν.
Δεν φεύκω, Κκιόρογλου, γιατί, αν φύω, ο φευκός μου
εννά γενεί θανατικόν εις τους Ρωμιούς του τόπου.
Να βάλω την συρτοθηλιάν εις τον λαιμόν του κόσμου;
Παρά το γαίμαν τους πολλούς εν κάλλιον του πσκοπού.»

50

«Ευκαριστώ σου, Κκιόρογλου», λαλεί του ο Δεσπότης,
«θωρώ σε με καλόν γάλαν πως είσαι θυζασμένος,
'μμά φύε μεν σε δουν και πουν πως γένεσαι προδότης.»
Λαλεί τ': «Αν μεν θέλεις πολλά να 'σαι ξωμακρυσμένος,
αμμάγκου πάμεν έσσω μου, να μεν μείνεις δα πάνω.»
«Εγιώνι θέλω, Κκιόρογλου, να μείνω κι ας πεθάνω!»

Εξέβην ἴπῳ την εκκλησίαν με την συναρτιάν του
καὶ Τούρκῳ εὐτὺς του Σαραγιού ἐπλάστησαν ὀμπρός του.
Εὐτὺς ἐρίψεν πάνω τους μιαν ἄρκαν αμμαδοκίαν του,
καὶ ἐδήθήκεν το βρύδιν του, καὶ ἐφάνην ὁ θυμὸς του.
Ἐμείναν καὶ ἐθωρούσαν τον ὀμπρός τους θυμωμένον,
καὶ ἐθάρειες το στόμαν τους πῶς ἦτουν πουμωμένον.
Λαλεῖ τους: «Πκοῖος σας ἐπέψεν πωρνόν πωρνόν κοντά μου;
Πέτε μου το, συντύχετε καὶ μεν βαρυκωλυείτε,
ἀν ἐν καὶ ἐλυπηθήκετε, ἐν πέτρα ἡ καρδικιά μου,
πέτε μου, ἵντα θέλετε, χωρὶς να μ' ἀντραπεῖτε.»

100

(Ἡ 9^η Ἰουλίου ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου, Βασίλῃ Μιχαηλίδῃ)

1. Να σκιαγραφήσετε τὴν προσωπικότητα τοῦ Κυπριανοῦ ὅπως διαγράφεται στα πῶ
πάνω ἀποσπάσματα, δίνοντας τουλάχιστον τέσσερις χαρακτηρισμούς καὶ
αιτιολογώντας τους.

(Μον. 5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 4^ο

Σα βγεις στον πηγαῖο γιὰ τὴν Ἰθάκη,
να εὐχέσαι νὰ ᾖ μακρὺς ὁ δρόμος,
γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις.
Τους Λαιστρυγόνας* καὶ τοὺς Κύκλωπας,
5 τον θυμωμένο Ποσειδῶνα μὴ φοβάσαι,
τέτοια στὸν δρόμο σου ποτὲ σου δὲν θὰ βρεῖς,
ἀν μὲν ἡ σκέψις σου ὑψηλὴ, ἀν ἐκλεκτὴ
συγκίνησις τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα σου ἀγγίζει.
Τους Λαιστρυγόνας καὶ τοὺς Κύκλωπας,
10 τον ἄγριο Ποσειδῶνα δὲν θὰ συναντήσεις,
ἀν δὲν τοὺς κουβανεῖς* μες στὴν ψυχὴ σου,
ἀν ἡ ψυχὴ σου δὲν τοὺς στήνει ἐμπρὸς σου.

Πάντα στὸν νοῦ σου νὰ ᾖ τὴν Ἰθάκη.
25 Το φθάσιμον ἐκεῖ εἶν' ὁ προορισμός σου.
Ἀλλὰ μὴ βιάζεις τὸ ταξίδι διόλου.
Καλύτερα χρόνια πολλὰ νὰ διαρκέσει·
καὶ γέρος πια ν' ἀράξεις στὸ νησί,
πλούσιος με ὅσα κέρδιες στὸν δρόμο;
30 μὴ προσδοκῶντας πλοῦτη νὰ σε δώσει ἡ Ἰθάκη.

Ἡ Ἰθάκη σ' ἔδωσε τ' ὠραῖο ταξίδι.
Χωρὶς αὐτὴν δὲν θὰ ᾖ γαῖνες στὸν δρόμο.
Ἀλλὰ δὲν ἔχει νὰ σε δώσει πια.
Κι ἀν πτωχικὴ τὴν βρεῖς, ἡ Ἰθάκη δὲν σε γέλασε.
35 Ἔτσι σοφὸς που ἐγίνες, με τόση πείρα,
ἤδη θὰ τὸ κατάλαβες οἱ Ἰθάκες τι σημαίνουν.

(Ἰθάκη, Κ. Π. Καβάφη)

1. Να σχολιάσετε τοὺς στίχους 34-36 τοῦ πῶ πάνω ἀποσπάσματος. (Μον. 5)
2. Τι συμβολίζουν οἱ πῶ κάτω λέξεις / φράσεις τοῦ ποιήματος:
- α. Ἰθάκη
- β. Λαιστρυγόνες, Κύκλωπες, ἄγριος Ποσειδῶνας. (Μον. 5)

Λογοτεχνικό βιβλίο

1. Να σκιαγραφήσετε την προσιοπικότητα ενός από τους παιδικούς ήρωες του μυθιστορήματος " Αιολική Γη " δίνοντας τέσσερις τουλάχιστον χαρακτηρισμούς και αιτιολογώντας τους. (Μον. 5)

2 " Ο Ηλίας Βενέζης στην «Αιολική Γη » εκφράζει το λαϊκό πολιτισμό, τα ήθη και τα έθιμα του τόπου του πιστεύοντάς τα έγκυρα και ζωντανά"

(Ο Ηλίας Βενέζης, εθνικός συγγραφέας, Κ. Τσιρόπουλου)

Να τεκμηριώσετε την πιο πάνω θέση περιγράφοντας μια σκηνή μέσα από το έργο " Αιολική Γη" με ήθη και έθιμα.

(Μον. 5)

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

(Η. Καννάουρος)

Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

(Γ. Χ. Γωάννου)

ΟΙ ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

(Α. Χατζηποφάλλη)

(Γ. Μιχαήλ)

(Μ. Κωνσταντίνου)

(Μ. Ιακώβου)

Ρ. Χρυσόστομου
(Ρ. Χρυσόστομου)